



پژوهشکده‌ی آمار

جمهوری اسلامی ایران
مرکز آمار ایران
پژوهشکده‌ی آمار

طراحی و آزمایش طرح آمارگیری از گردشگران ملی

طراحی و آزمایش طرح آمارگیری از گردشگران ملی

مجری طرح

محمدحسین امینی

همکاران طرح

مجید ذبیحی - حسن پیرحسینی - فریده باقری - فاطمه طالبی - بنفشه خرازیان

مشاور طرح

محمدباقر حقیقی

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

پژوهشکده‌ی آمار

مرداد ۱۳۸۶

پیش‌گفتار

طراحی طرح مناسب برای آمارگیری از گردشگران بومی^۱ یکی از طرح‌های پژوهشی است که به عنوان یکی از نیازهای آماری مرکز آمار ایران به پژوهشکده‌ی آمار اعلام شد. هدف از این طرح پژوهشی، طراحی طرح آماری برای آمارگیری از گردشگران بومی بود تا از طریق اجرای طرح اصلی، بتوان بخشی از نیازهای آماری تهیه حساب اقماری گردشگری^۲ را تأمین کرد. انجام طرح پژوهشی طراحی طرح آمارگیری از گردشگران بومی در برنامه فعالیت‌های پژوهشکده‌ی آمار برای سال ۱۳۸۵ پیش‌بینی شده بود که به سبب اجرای سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵ و تراکم فعالیت‌های وابسته به آن، انجام این پروژه به نیمه دوم سال ۱۳۸۵ موکول شد. پس از مشخص شدن گروه کاری برای انجام این طرح پژوهشی، کار مطالعات این طرح از دی ماه ۱۳۸۵ آغاز شد.

گرچه انجام این طرح به منظور تهیه طرح مناسب برای آمارگیری از گردشگران بومی پیش‌بینی شده بود، اما در آغاز اجرای طرح پژوهشی و برای بهره‌گیری مطلوب‌تر از انجام آن، آزمایش طرح تهیه شده نیز در شرح خدمات طرح گنجانده شد تا بتوان همزمان از طراحی و اجرای آزمایشی طرح یاد شده نتیجه مؤثرتری برای اجرای اصلی آن به دست آورد.

نکته دیگری که هنگام مطالعات طرح مورد توجه قرار گرفت، پوشش طرح آماری برای گردشگران خروجی^۳ افزون بر گردشگران بومی بود. از آنجا که جامعه آماری طرح آمارگیری از گردشگران بومی و گردشگران خروجی را خانوارهای مقیم کشور تشکیل می‌دهند، می‌توان در یک بررسی آماری از این جامعه، هر دو حوزه گردشگری یاد شده را پوشش داد. این نکته‌ای بود که در فرآیند طراحی طرح آمارگیری مد نظر قرار گرفت و علی‌رغم افزایش حجم کار کارشناسی و بررسی‌های میدانی، به سبب مزایای حاصل از آن، در برنامه کار گروه گنجانده شد. به این

ترتیب، طرح آمارگیری از گردشگران بومی با افزودن پوشش سفرهای خارجی خانوارها، گردشگری خروجی را نیز در پوشش خود قرار داد و نام طرح به طرح آمارگیری از گردشگران ملی^۴ تغییر یافت.

^۱ Domestic Tourism

^۲ Tourism Satellite Account

^۳ Outbound Tourism

^۴ National Tourism

پس از طراحی طرح آمارگیری از گردشگران ملی و تدوین پرسشنامه‌ها و فرم‌های آماری و راهنماهای آن، آزمایش این طرح برای دوره یک ماهه فروردین ۱۳۸۶ با آموزش پرسشگران طرح در نیمه دوم اسفند ۱۳۸۵ و پیش از آغاز سفرهای نروزی خانوارهای کشور در ۶ استان منتخب آغاز شد. استان‌های بوشهر، تهران، خراسان رضوی، کرمان، مازندران و همدان استان‌های منتخب برای اجرای آزمایشی طرح بودند و در این استان‌ها شهرستان‌های بوشهر، تهران، سبزوار، رفسنجان، بابل و ملایر به‌عنوان شهرستان‌های نمونه برای آزمایش طرح برگزیده شدند. اجرای آزمایشی طرح با انتخاب ۶۰۰ خانوار نمونه در نقاط شهری و روستایی شهرستان‌های نمونه (به‌جز شهرستان تهران که نمونه‌های آن فقط در شهر تهران بود) و با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به انجام رسید و خانوارهای نمونه برای سفرهای انجام شده آن‌ها در فروردین ماه ۱۳۸۶ مورد پرسش قرار گرفتند.

در این گزارش، مدارک و مستندات طرح آمارگیری از گردشگران ملی همراه با نتایج به دست آمده از اجرای آزمایشی طرح در فروردین ماه ۱۳۸۶ در استان‌های منتخب ارائه شده است. بر پایه پژوهش‌های میدانی هنگام اجرای آزمایشی طرح، پیشنهادهای اصلاحی و تکمیلی برای بهبود کیفیت اجرای طرح اصلی در مجموعه مدارک طرح ارائه شده است. با توجه به اجرای آزمایشی طرح آمارگیری از گردشگران ملی و محدود بودن زمان اجرا و شهرستان‌های منتخب طرح، نتایج این طرح صرفاً کاربرد پژوهشی دارد و کاربرد نتایج به دست آمده از آزمایش طرح برای انجام هرگونه برآورد و محاسباتی در زمینه‌های مربوطه قابل استناد نیست.

اجرای این طرح پژوهشی با هماهنگی با دفتر برنامه‌ریزی، آمار و فناوری اطلاعات سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و با همکاری آقایان محمدحسین امینی (مجری طرح)، کارشناس مسئول دفتر حساب‌های اقتصادی)، محمدباقر حقیقی (مشاور طرح)، مجید ذبیحی (کارشناس مدیریت آمارهای بازرگانی و خدمات مرکز آمار ایران)، حسن پیرحسینی (کارشناس دفتر شبکه و خدمات رایانه‌ای مرکز آمار ایران) و خانم‌ها فریده باقری

(عضو هیات علمی پژوهشکده آمار)، بنفشه خرازیان (نماینده سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری)، فاطمه طالبی (کارشناس دفتر حساب‌های اقتصادی مرکز آمار ایران) به انجام رسیده است که از همه آن‌ها سپاسگزاری می‌شود.

در کنار گروه کارشناسی که مسئولیت انجام مطالعات کارشناسی و طراحی و تدوین مدارک و مستندات طرح را بر عهده داشته است، گروه اجرایی نیز در مرحله آزمایش طرح تدوین شده در ۶ استان نمونه مشارکت داشت. اعضای گروه اجرایی در جدول پیوست معرفی شده‌اند که از همه آن‌ها نیز سپاسگزاری می‌شود.

اعضای گروه اجرایی آزمایش طرح آمارگیری از گردشگران ملی

نام اعضای گروه	سازمان محل کار	سمت سازمانی	سمت در گروه اجرایی
۱ مسعود مرادبک	مرکز آمار ایران	کارشناس آمار اقتصادی	مسئول گروه اجرایی
۲ غلامرضا کلاتری	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی خراسان رضوی	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان خراسان رضوی
۳ علی اکبر حشمتی	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی خراسان رضوی	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان خراسان رضوی
۴ یداله روح الامینی	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کرمان	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان کرمان
۵ اعظم السادات خردمند	شرکت آماری طرف قرارداد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کرمان	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان کرمان
۶ محمد امین زارعی	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بوشهر	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان بوشهر
۷ نادر دلفی	شرکت آماری طرف قرارداد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بوشهر	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان بوشهر
۸ محمد علی انوشه	شرکت آماری طرف قرارداد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی مازندران	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان مازندران
۹ بهمن بزرگ‌پور	شرکت آماری طرف قرارداد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی مازندران	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان مازندران
۱۰ جواد پیری	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی همدان	کارشناس آمار اقتصادی	پژوهشگر طرح در استان همدان
۱۱ سارا مامونی	آزاد	آمارگیر تجربی	پژوهشگر طرح در استان تهران
۱۲ سمانه علی پور	آزاد	آمارگیر تجربی	پژوهشگر طرح در استان تهران
۱۳ رویا کریمیان	آزاد	آمارگیر تجربی	پژوهشگر طرح در استان تهران

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل یکم - چکیده مبانی نظری حساب اقماری گردشگری
۳	۱-۱- حساب اقماری گردشگری
۴	۱-۲- جداول اصلی حساب اقماری گردشگری
۶	۱-۳- تعاریف و مفاهیم حساب اقماری گردشگری
۱۳	فصل دوم - تجربه کشورها
۳۳	فصل سوم - طرح آمارگیری از گردشگران ملی
۵۵	فصل چهارم - طرح نمونه‌گیری آزمایش طرح آمارگیری از گردشگران ملی
۶۱	فصل پنجم - جداول نهایی طرح آمارگیری از گردشگران ملی
۹۹	فصل ششم - نتایج نظرسنجی از پاسخگویان و پرسشگران
۹۹	۶-۱- یافته‌های نظرسنجی از پاسخگویان
۱۱۶	۶-۲- یافته‌های نظرسنجی از پرسشگران
۱۱۹	فصل هفتم - پیشنهادهای اصلاحی برای اجرای طرح آمارگیری از گردشگران ملی
۱۲۹	- منابع و مأخذ
۱۳۱	- پیوست‌ها

۱۳۳ - راهنمای طرح آمارگیری از گردشگران ملی

۱۱۶ - راهنمای ادیت

مقدمه

حساب اقماری گردشگری^۱ که TSA خوانده می‌شود، یکی از حساب‌های وابسته به نظام حساب‌های ملی^۲ است که الگوی هماهنگ شده و جهانی آن در سال ۲۰۰۲ از سوی سازمان جهانی گردشگری ارائه شده است. این حساب الگویی برای سنجش اقتصادی فعالیت‌های وابسته به گردشگری است که در بخش‌های اقتصادی گوناگون توزیع شده است. حساب اقماری گردشگری دربرگیرنده تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و جداول ویژه برای تهیه حساب‌هاست.

در حساب اقماری گردشگری، فعالیت‌های گردشگری بر حسب نوع گردشگران (گردشگران مقیم و غیر مقیم) و قلمروهای جغرافیایی در سه حوزه اصلی دسته‌بندی شده است: گردشگری بومی، گردشگری خروجی و گردشگری ورودی^۳. تهیه حساب اقماری گردشگری نیازمند بررسی‌های آماری ویژه برای گردآوری آمار و اطلاعات مورد نیاز در هر یک از سه حوزه نام برده شده است و کشورهایی که در صدد تهیه چنین حسابی هستند، می‌بایست طرح‌های آماری ویژه‌ای برای پوشش دادن این حوزه‌ها طراحی و به‌طور منظم به اجرا درآورند.

در ایران نیز همزمان با انتشار راهنمای تهیه حساب اقماری گردشگری از سوی سازمان جهانی گردشگری، مطالعات تهیه حساب اقماری گردشگری با همکاری مرکز آمار ایران، سازمان مراکز ایرانگردی و جهانگردی و سازمان‌های اصلی مرتبط با گردشگری و با بهره‌گیری از همکاری مشاور منطقه‌ای سازمان جهانی گردشگری از نیمه نخست سال ۱۳۸۱ آغاز شد. این کار با هدف مطالعه مبانی نظری حساب اقماری گردشگری، امکان‌سنجی تهیه این حساب برای ایران از طریق شناخت تنگناها و مشکلات تهیه این حساب و ارائه پیشنهادهای اجرایی برای بسترسازی تهیه این حساب پیگیری شد اما با تغییر مدیریت سازمان مراکز ایرانگردی و جهانگردی و پس از آن با ادغام این سازمان با سازمان میراث فرهنگی و تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری این فعالیت‌ها متوقف شد.

¹ Tourism Satellite Account

² System of National Accounts

³ Inbound Tourism

علی‌رغم ناتمام ماندن کار مشترک، حاصل مطالعات گروه‌های کاری در مدت کوتاه فعالیت آن‌ها به انتشار ۶ جلد گزارش انجامید که در برگیرنده مطالعات مبانی نظری حساب اقماری گردشگری، بررسی وضعیت آمارهای گردشگری موجود در کشور و تنگناهای تهیه این حساب در ایران بود. مطالعات انجام شده بیانگر خला‌های آماری فراوان در زمینه‌های مرتبط با گردشگری و ضرورت انجام بررسی‌های آماری ویژه به منظور شناخت و تأمین آمار و اطلاعات مورد نیاز تهیه این حساب بود. در مطالعات یاد شده، بر طراحی و اجرای طرح‌های آماری ویژه در سه حوزه اصلی گردشگری تأکید شده بود.

اجرای طرح‌های آماری ویژه گردشگری و تهیه حساب اقماری گردشگری در برنامه ملی آمار در چارچوب برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نیز پیش‌بینی شده است. در برنامه چهارم توسعه کشور، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف شده است با همکاری مرکز آمار ایران، تدوین و اجرای نظام جامع آماری گردشگری را به انجام برساند. در صورت طراحی و اجرای نظام جامع آماری گردشگری کشور می‌توان تهیه حساب اقماری گردشگری را با بهره‌گیری از آمارهای ساماندهی شده (چه آمارهای ثبتی و چه نتایج طرح‌ها و بررسی‌های آماری) به طور منظم به انجام رسانید.

طراحی و آزمایش طرح آمارگیری از گردشگران ملی نیز با هدف بسترسازی برای اجرای طرح‌های آماری ویژه گردشگری و در راستای تأمین بخشی از نیازهای تهیه حساب اقماری گردشگری و انجام بررسی‌های اقتصادی در زمینه گردشگری به انجام رسیده است. اجرای این طرح پژوهشی از سوی پژوهشکده‌ی آمار و با هماهنگی با دفتر برنامه‌ریزی، آمار و فناوری اطلاعات سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری زمینه‌ای برای انجام فعالیت‌های پژوهشی مشترک در آینده است.

فصل یک

چکیده مبانی نظری حساب اقماری گردشگری

همان‌گونه که در پیش‌گفتار اشاره شد، طراحی و آزمایش طرح آمارگیری از گردشگران ملی با هدف تأمین بخشی از نیازهای تهیه حساب اقماری گردشگری از طریق اجرای طرح اصلی انجام شده است. از این رو، برای آشنایی بیشتر با حساب اقماری، چکیده‌ای از مبانی نظری، اصول، تعاریف و مفاهیم این حساب در این بخش ارائه می‌شود.

۱-۱- حساب اقماری گردشگری

حساب‌های اقماری وسیله‌ای برای سازماندهی اطلاعات کمی مرتبط با یک رشته مخصوص به منظور تهیه یک سیستم ثابت از اطلاعات و خصوصیات آن رشته و تجزیه و تحلیل ارتباط آن با کل سیستم اقتصادی است. حساب اقماری گردشگری ابزار آماری است که براساس چارچوب آن می‌توان اثرات اقتصادی گردشگری در کشور را در یک دوره زمانی اندازه‌گیری کرد. این بدان معنی است که حساب اقماری گردشگری ابزاری برای تجزیه و تحلیل گردشگری است و تجزیه و تحلیل مورد استفاده در آن، یک تجزیه و تحلیل اقتصاد کلان است. داده‌ها و جداول نهایی حساب اقماری گردشگری منجر به یک تجزیه و تحلیل قوی از اثرات مختلف گردشگری در کل سیستم اقتصاد می‌شود.

حساب اقماری گردشگری به‌عنوان یک چارچوب هماهنگ‌کننده برای گردشگری و آمارهای اقتصاد عمومی در دو مفهوم متفاوت به کار گرفته می‌شود. نخست به‌عنوان یک چارچوب مفهومی برای تضمین ثبات تعاریف و طبقه‌بندی‌های استفاده شده برای آمارها و دوم به‌عنوان یک چارچوب محاسباتی برای تضمین ثبات اطلاعات عددی استخراج شده از منابع مانند خدمات عمومی و یا خدمات ویژه گردشگری. هر دو این عملکردهای

آماري يك پايه اطلاعاتي مناسب براي تجزيه و تحليل و ارزيابي عملکرد اقتصادي به دست مي دهد. ايجاد يك چنين پايه اطلاعاتي شرط لازم براي سياستگذاري و تصميم گيري است.

نظام حساب هاي ملي ۱۹۹۳، رشته فعاليت ها را به عنوان گروه هايي از كارگاه ها تعريف مي كند كه در يك نوع فعاليت توليدي فعال هستند. مجموعه فعاليت هاي مشخصه گردشگري يك رشته فعاليت همگون مطابق با اين تعريف را در برنمي گيرد، ولي اين مجموعه تعدادي از رشته فعاليت هاي ISIC را در بر مي گيرد. در نتيجه، حساب اقماري گردشگري رشته فعاليت مشخصه گردشگري را به عنوان گروهی از كارگاه ها تعريف مي كند كه فعاليت توليدي اصلي آنها يك فعاليت مشخصه گردشگري است. رشته فعاليت هاي گردشگري گروهی از همه رشته فعاليت هاي مشخصه گردشگري هستند.

۱-۲- جداول اصلي حساب اقماري گردشگري

حساب اقماري گردشگري از ۱۰ جدول اصلي شكل گرفته كه مجموعه اطلاعات و آمار مورد نياز براي

بررسي و ارزيابي فعاليت هاي گردشگري را ارائه مي دهد. اين ۱۰ جدول به شرح زير هستند:

جدول ۱- مصرف گردشگري ورودی بر حسب محصولات و نوع بازديدكنندگان

جدول ۲- مصرف گردشگري بومي بر حسب محصولات و نوع بازديدكنندگان مقيم

جدول ۳- مصرف گردشگري خروجی بر حسب محصولات و نوع بازديدكنندگان

جدول ۴- مصرف گردشگري داخلي بر حسب محصولات و انواع گردشگري

جدول ۵- حساب توليد رشته فعاليت هاي گردشگري و ساير رشته فعاليت ها

جدول ۶- عرضه داخلي و مصرف گردشگري داخلي بر حسب محصولات

جدول ۷- اشتغال در رشته فعاليت هاي گردشگري

جدول ۸- تشكيل سرمايه ثابت ناخالص گردشگري رشته فعاليت هاي گردشگري و ساير رشته فعاليت ها

جدول ۹- مصرف جمعي گردشگري بر حسب وظائف و سطح دولت

جدول ۱۰- نماگرهاي غير پولی

الف- تعداد سفر و شب هاي اقامت بر حسب نوع گردشگري و گروه هاي بازديدكنندگان

ب- تعداد گردشگران ورودی و شب هاي اقامت آنان بر حسب نوع وسيله حمل و نقل

پ - تعداد کارگاه‌ها و ظرفیت آن‌ها بر حسب نوع اقامتگاه

ت - تعداد کارگاه‌های فعالیت‌های مشخصه و فعالیت‌های وابسته گردشگری بر حسب تعداد کارکنان شاغل در آن‌ها
هر یک از جداول حساب اقماری گردشگری بخشی از اطلاعات مربوط به فعالیت‌های گردشگری را عرضه می‌کند. چهار جدول نخست حساب اقماری گردشگری به هزینه مصرفی گردشگران بر حسب سه حوزه گردشگری بومی، گردشگری ورودی و گردشگری خروجی پرداخته است که با جمع اطلاعات جداول ۱ و ۲، هزینه مصرفی گردشگران داخلی از مجموع هزینه‌های مصرفی گردشگران ورودی و بومی به دست می‌آید.

جدول ۵ حساب تولید رشته فعالیت‌های گردشگری و سایر رشته فعالیت‌ها را ارائه می‌کند. این جدول محصولات هر یک از فعالیت‌های مرتبط با گردشگری را بر حسب زیر بخش‌های اقتصاد مشخص کرده است. تفکیک رشته فعالیت‌های گردشگری در این جدول هماهنگ با طبقه‌بندی بین‌المللی استاندارد رشته فعالیت‌های اقتصادی است تا امکان مقایسه جهانی داده‌های گردآوری شده در باره گردشگری توسط سازمان‌های بین‌المللی فراهم باشد. برخی کشورها ممکن است خود مبادرت به جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات مربوط به محصولات گردشگری و فعالیت‌های گردشگری کنند.

در جدول ۶، تقاضا و عرضه کل رشته فعالیت‌های گردشگری به صورت یک جدول دو بعدی و مانند الگوی جداول داده- ستانده طراحی شده که ارزش افزوده و محصول ناخالص داخلی (GDP) در ارتباط با رشته فعالیت‌های گردشگری را به دست می‌دهد. این جدول از مهم‌ترین جداول حساب اقماری گردشگری است که امکان محاسبه ارزش افزوده فعالیت‌های گردشگری را فراهم می‌کند.

جدول ۷، مربوط به اشتغال‌زایی رشته فعالیت‌های گردشگری است که میزان اشتغال‌زایی ناشی از رشته فعالیت‌های گردشگری را به دست می‌دهد. این جدول دارای اهمیت ویژه‌ای به سبب ارائه آمار اشتغال گردشگری است.

جدول ۸، چگونگی محاسبه تشکیل سرمایه ثابت ناخالص رشته فعالیت‌های گردشگری را بر حسب گروه‌های اصلی اموال سرمایه‌ای نشان می‌دهد.

جدول ۹ به مصارف جمعی گردشگری اختصاص دارد و بر پایه اطلاعات بودجه سالانه کشور به بررسی هزینه‌های انجام شده از سوی دولت برای توسعه و رونق گردشگری می‌پردازد. برای تهیه این جدول نیاز به بررسی تفصیلی اطلاعات بودجه رسمی کشور است.

جدول ۱۰، دربرگیرنده تعدادی از نماگرهای غیر پولی (کیفی) است که تعداد سفر و شب‌های اقامت گردشگران بر حسب گروه‌بندی گردشگران، ظرفیت اقامتگاه‌های عمومی و تعداد کارکنان آن‌ها و تعداد کارگاه‌های فعال در تولید محصولات گردشگری و فعالیت‌های وابسته به آن را به دست می‌دهد که در ارزیابی امکانات و تأسیسات گردشگری کاربرد دارد.

۳-۱- تعاریف و مفاهیم حساب اقماری گردشگری

حساب اقماری گردشگری دربرگیرنده مجموعه‌ای از تعاریف و مفاهیم است که در مطالعات و تهیه حساب دارای کاربرد پایه‌ای است. این تعاریف و مفاهیم در بسیاری از موضوعات هماهنگ با نظام حساب‌های ملی سازمان ملل است اما بخشی از تعاریف و مفاهیم، ویژه گردشگری و موضوعات مرتبط با آن است که ماهیت تخصصی و رشته‌فعالیتی دارد. در این قسمت مهم‌ترین تعاریف و مفاهیم حساب اقماری گردشگری مرور می‌شود.

* گردشگری^۱

گردشگری، دربرگیرنده فعالیت‌های افراد است هنگامی که با هدف استراحت، کسب و کار و سایر هدف‌ها که مرتبط با انجام فعالیتی همراه با دریافت دستمزد در محل بازدید شده نباشد، از محیط معمول خود خارج شده و برای مدتی که بیش از یک سال نباشد، در آن مکان اقامت کنند.

* محیط معمول^۲

محیط معمول یک فرد به مرزهای جغرافیایی گفته می‌شود که در آن یک فرد رفت و آمدهای روزانه یا هفتگی بین محل سکونت و محل کار یا تحصیل یا سایر مکان‌هایی که به طور مکرر بازدید می‌شوند را انجام می‌دهد. تعریف محیط معمول بر پایه معیارهای زیر است:

¹ Tourism

² Usual Environment

الف- حداقل مسافت پیموده شده برای آن که یک فرد به‌عنوان بازدیدکننده در نظر گرفته شود.

ب- حداقل مدت زمان غیبت فرد از محل اقامت خود

پ- حداقل تغییر بین قلمرو محلی و اداری

* بازدیدکننده^۱

در آمارهای گردشگری، بازدیدکننده بیانگر کسی است که برای مدتی که بیش از یک سال پیوسته نباشد، به بیرون از محیط معمول خود سفر کند و هدف وی از سفر، به جز انجام فعالیتی همراه با دریافت دستمزد در محل بازدید شده باشد.

سه معیار برای تشخیص بازدیدکنندگان از سایر مسافران به کار برده می‌شود:

الف- سفر بازدیدکننده می‌بایست به مکانی به جز محیط معمول وی انجام شده باشد که کم و بیش سفرهای منظم یک فرد بین محل کار یا تحصیل و محل زندگی وی را در بر نمی‌گیرد.

ب- اقامت در محل بازدید شده نباید بیش از یک سال پیوسته باشد که در مدتی بیش از آن، بازدیدکننده به عنوان فرد مقیم آن مکان به شمار می‌آید.

پ- هدف اصلی از بازدید می‌بایست به‌جز انجام فعالیتی همراه با دریافت دستمزد در محل بازدید شده باشد.

در آمارهای گردشگری بازدیدکنندگان به دو گروه اصلی تقسیم می‌شوند: بازدیدکنندگان بومی و بازدیدکنندگان بین‌المللی.

* بازدیدکننده بومی^۲

بازدیدکننده بومی کسی است که در کشور محل اقامت خود برای مدتی که بیش از یک سال پیوسته نباشد، به بیرون از محیط معمول خود سفر کند و هدف وی از سفر، به‌جز انجام فعالیتی همراه با دریافت دستمزد در محل بازدید شده باشد.

¹ Visitor

² Domestic Visitor

* بازدیدکننده بین‌المللی^۱

بازدیدکننده بین‌المللی کسی است که برای مدتی که بیش از یک سال پیوسته نباشد، به کشوری به‌جز کشور محل اقامت خود ولی بیرون از محیط معمول خود سفر کند و هدف وی از سفر، به‌جز انجام فعالیتی همراه با دریافت دستمزد در محل بازدید شده باشد.

هر یک از دو گروه بازدیدکنندگان بومی و بین‌المللی به دو دسته گردشگران و بازدیدکنندگان یک‌روزه تقسیم می‌شوند.

* گردشگر^۲

بازدیدکننده‌ای که دست کم یک شب در یک اقامتگاه جمعی یا شخصی در محل (کشور) بازدید شده اقامت کند، گردشگر نامیده می‌شود. به بیان دیگر، گردشگر در آمارهای گردشگری، بازدیدکننده دارای اقامت شبانه است.

* بازدیدکننده یک‌روزه^۳

بازدیدکننده‌ای که شب را در یک اقامتگاه جمعی یا شخصی در محل (کشور) بازدید شده سپری نمی‌کند، بازدیدکننده یک‌روزه نامیده می‌شود. به بیان دیگر، بازدیدکننده یک‌روزه در آمارهای گردشگری، بازدیدکننده بدون اقامت شبانه است.

* بازدیدکننده یک‌روزه در ترانزیت^۴

بازدیدکنندگان یک‌روزه در ترانزیت، گروه ویژه‌ای از بازدیدکنندگان یک‌روزه هستند که طی ۲۴ ساعت از زمان خروج به مکان مبدأ خود باز نمی‌گردند اما در مسیر سفر به مقصد دیگری هستند و شب را در کشور مورد نظر سپری نمی‌کنند. بازدیدکنندگانی که از یک قسمت یا قلمرو کشوری به سوی مقصد دیگری گذر می‌کنند، در این گروه جای می‌گیرند.

¹ International Visitor

² Tourist

³ Same-day Visitor

⁴ Same-day Visitor in Transit

*** مصرف بازدیدکننده^۱**

مصرف بازدیدکننده، کل مصرف انجام شده توسط یک بازدیدکننده یا از طرف یک بازدیدکننده در طول سفر و اقامت او در مقصد را در بر می‌گیرد. بنابراین، مصرف بازدیدکننده همه گونه مصرف کالاها و خدمات را شامل می‌شود.

*** مصرف گردشگری بومی**

مصرف گردشگری بومی، هماهنگ با تعریف گردشگری بومی و در برگیرنده مصرف بازدیدکنندگان مقیم یک کشور درون مرزهای آن کشور است.

*** مصرف گردشگری ورودی**

مصرف گردشگری ورودی، سازگار با تعریف گردشگری ورودی است که مصرف بازدیدکنندگان غیر مقیم در داخل قلمرو اقتصادی یک کشور است.

*** مصرف گردشگری خروجی**

مصرف گردشگری خروجی، در برگیرنده مصرف بازدیدکنندگان مقیم در بیرون از قلمرو اقتصادی کشور محل اقامت گردشگران است.

*** مصرف گردشگری داخلی**

مصرف گردشگری داخلی، مجموع مصرف گردشگری ورودی و مصرف گردشگری بومی است که مصرف بازدیدکنندگان درون مرزهای کشور را شامل می‌شود.

*** مصرف گردشگری ملی**

مصرف گردشگری ملی، در برگیرنده مصرف بازدیدکنندگان مقیم یک کشور درون و بیرون از قلمرو اقتصادی آن کشور است که مجموع مصرف گردشگری بومی و مصرف گردشگری خروجی را شامل می‌شود.

¹ Visitor Consumption

* محصولات مشخصه گردشگری^۱

محصولاتی هستند که درغیاب بازدیدکنندگان، در بیش تر کشورها احتمالاً ازاین محصولات به طور معناداری کم تر وجود داشته باشد یا سطح مصرف آن به طرز قابل توجهی کم تر است و به نظر می رسد که امکان دسترسی به اطلاعات آماری آنها وجود داشته باشد.

* محصولات وابسته گردشگری^۲

محصولاتی است که توسط بازدیدکنندگان به میزانی مصرف می شوند که برای بازدیدکننده و عرضه کننده محصولات مهم است اما در فهرست محصولات مشخصه گردشگری جای نمی گیرند.

* محصولات ویژه گردشگری^۳

مجموع محصولات مشخصه گردشگری و محصولات وابسته گردشگری است.

* محصولات غیر ویژه گردشگری^۴

محصولاتی است که وجود آنها در بازار ارتباط معنی داری با حضور گردشگران ندارد.

* فعالیت های مشخصه گردشگری^۵

فعالیت هایی که محصولات مشخصه گردشگری از آنها پدید می آیند، فعالیت های مشخصه گردشگری نامیده می شوند.

* ارزش افزوده رشته فعالیت های گردشگری^۶

ارزش افزوده رشته فعالیت های گردشگری، مجموع کل ارزش های افزوده همه تولیدکنندگان است بدون توجه به این که آیا همه ی تولیدات آنها برای بازدیدکنندگان تهیه می شود و درجه تخصصی بودن تولید آنها که مصرف بازدیدکنندگان بر سایر فعالیت های تولیدی که ممکن است آنها ارائه دهند، تأثیر می گذارد.

¹ Tourism Characteristic Products

² Tourism Connected Products

³ Tourism Specific Products

⁴ Tourism Non-Specific Products

⁵ Tourism Characteristic Industries

⁶ Value Added of Tourism Industries